

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. Quid sit Voluntas?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

comprehendet : At Mastrius noster in I. sentent. putat hoc non esse necessarium, sed sufficere ut comprehendens perfecte cognoscat omnia, quæ formaliter continentur in comprehenso, ad hoc ut dicatur comprehendere verè, sed licet videatur lis de nomine, attamen ei subscribendum est, quod probatur tum ex D. Augustino dicente: Quod nihil ejus debeat latere sed quæ tantum virtualiter continentur, non sunt aliquid ejus verè & propriè, nam nec effectus ad entitatem causæ pertinet; nec esse virtuale, & eminentiale est quid distinctum ab ipso esse causæ: tum ex cognitione intuitiva divina, quæ dicitur infinita & comprehensiva, antequam terminetur ad creaturas, nam ut Scotus docet verbum producit per cognitionem infinitam & comprehensivam non tamen ex cognitione creaturarum, adeoque sufficienter inlinuat cognitionem eorum quæ eminenter continentur, non requiri ad comprehensionem: tum quia in comprehensione reali non debent comprehendere omnes effectus à re comprehensa producibiles: tum denique, quia alioquin deberent etiam intelligi omnes effectus, qui per potentiam obedientialem ad quos habet inchoatum principium, producibiles sunt, quod tamen falsum est. Fateor equidem perfectius fore, si omnia cognoscerentur, sed dico non esse necessarium. Et quamvis, ut cognoscatur omnipotentia divina, omnes effectus producibiles cognosci debeant, non esse necesse tamen, quòd in particulari cognoscantur, sufficit enim in universali. Tertio deducunt comprehensionem non solum debere esse omnium, quæ in re quomodocumque continentur, sed præterea oportere, quòd sit actus perfectissimè commensuratus intelligibilitati objecti totius, ita ut in repræsentando adequetur intelligibilitati intensivæ & extensivæ talis ob-

jecti: Horum autem tertium requiri ad rationem comprehensionis, prout distinguitur à simplici objecti visione non tam colligitur ex locis S. Augustini, quàm ex communi Theologorum consensu, qui per intelligibilitatem extensivam intelligunt actum secundum omnes formalitates in objecto repertas, ad quas ob multiplicationem quodammodo extendi dicitur, & hoc requirebat prior conditio; Per intensivam verò, actum commensuratum potentie intelligenti, & hoc signanter præter alios docuit Scotus 3. d. 14. q. 1. ad primam §. ad secundam propositionem, videtur enim, inquit, solus ille intellectus comprehendere aliquid intelligibile, cujus est tanta perfectio in intellectu, quanta est perfectio vel intelligibilitas intelligibilis, & ideo est ibi commensuratio & adequatio. Ubi non requirit commensurationem in essendo inter objectum & intellectum, sed in intelligendo & repræsentando, quod patet ex analogia comprehensionis realis, ubi potentia non debet esse tam perfecta, quàm objectum, nec e contra objectum tam perfectum, ac potentia, sed sufficit quòd sit tanta capacitas in potentia ad continentum, ut nihil lateat, & quòd totum objectum per comprehendens contineatur, hæc tamen differentia, quòd comprehendens realis perfectio entitativa nihil conducit ad perfectionem comprehensionis ex eo, quòd semper fiat secundum quantitatem, quæ in omnibus eadem est, in comprehensione intellectuali verò, non est semper idem intellectus in perfectione, secundum quam proinde major, vel minor attenditur perfectio comprehensionis, ut patet de ipsismet actibus. Ex his facile sic describi potest comprehensio: Quòd sit cognitio clara commensurata & proportionata intelligibilitati objecti.

Que formaliter continentur non debent latere.

VIII. Dicit esse commensuratum potentie & objecti in intelligendo, non in essendo.

DISPUTATIO IX.
DE VOLUNTATE.

Circa hanc materiam summopere videntur esse injurii Theologi Philosophis, qui citam eam sibi vendicant, ut alienum proprium faciant, nam sicut Animastici est cognoscere animam & intellectum, sic non minus ipsius erit cognoscere voluntatem, quo jure ergò ad Theologos devoluta est? Existimo rationem esse, quòd nonnulli Philosophi nimium laconicè rem tangant, & quidquid vel modicum de moribus sapit, authoritatem, & Sanctorum Patrum controversias redolet, statim ad Theologos transmittunt, hoc tamen universale non est, nam e contra alii multi sunt profusi, ergò mediò tutissimus ibo, & eam secundum esse Physicum, non prout moralitatem induit explicabo. Sit igitur

QUÆSTIO I.

Quid sit voluntas?

Suppono dari voluntatem, nam sicut præter sensitivam potentiam cognitivam quæ competit hominibus ratione animæ, quæ sensitiva est, datur in illis appetibus sensitivis ipsi correspondens, ita etiam præter cognitionem spirituales & rationalem dari appetitum rationalem ipsi correspondentem fatentur omnes, qui ratione utuntur, aut credunt Scri-

pturarum Testimonis Gen. 4. Eccles. 18. Galat. 5. ad Rom. 7. &c. unde clarè mellissimus ait tract. lib. arbit. cap. 2. Communem itaq; habentes vitam cum arboribus, sensum verò & appetitum & aequè vitam cum pecoribus, id quod dicitur voluntas, nos ab utriusq; discernit: Id quoque docet expressè D. Augustinus serm. 63. de verb. Domini cap. 7. dicens: Tertium quæro, habes memoriam, quæ teneas quod dicitur, habes intellectum quo intelligas quid tenetur? De his duobus requiro abs te volens tenuisti & intellexisti? Volens planè inquit: habes ergò voluntatem.

H h h h 3

Suppo-

I. Datur voluntas.

II.
Est distincta ab appetitu sensitivo.

Suppono secundò: Voluntatem esse potentiam realiter distinctam ab appetitu sensitivo, formaliter ab ipso intellectu, quod patet tum ex dictis de distinctione potentiarum inter se in generali; tum ex diverso modo operandi utriusque, ipsa tamen, sicut nec appetitus sensitivus, in appetibilem & irascibilem verè & realiter distinguitur. His suppositis duo examinabo in hac quaestione, primò quid sit voluntas? Secundò, an sit perfectior intellectus? Ad primum

III.
Describitur voluntas.

DICO I. *Voluntas est appetitus formaliter, & ex se primariò liber cum ratione activus.* Patet ex regulis bonæ definitionis & primò quidem quòd sit appetitus (hæc particula habet rationem generis) probatur ex D. Bernardo tract. de grat. & lib. arb. cap. 1. ubi ait: *Enimverò aliud est voluntarium consensus, aliud naturalis appetitus.* Posterior quippe nobis communis est cum irrationalibus, nec valet consentire spiritui carnis irrationabilis. *Et fortassis ipse est, qui alio nomine ab Apostolo sapientia carnis appellatur, ubi ait: Sapientia carnis inimica est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest.* Hanc ergò ut dixi communem habentes cum bestiarum consensus voluntarium nos discernit. Item quòd sit formaliter liber, nam statim subdit: *Est enim habitus (facultas, potentia, frequenter & à Bernardo, & à D. Augustino appellantur habitus) Animi, liber sui.* Ubi ergò consensus est, ibi voluntas; Porro ubi voluntas ibi libertas. Unde D. Augustinus eam definit lib. 1. lib. arb. cap. 12. *Quia appetimus rectè honestè, vivere & ad summam sapientiam pervenire.*

Probatur quòd sit libera.

Probatur id ipsum ratione à priori: Quia voluntas voluntas est, sicut enim essendi ratio non potest dari alia, sic nec agendi: Deinde quia liberum & naturale sunt differentie essentialis subdividentem causam efficientem, & non materialem, ut perperam vult Arriaga. Secundò à posteriori, nam omnia alia præter voluntatem necessariò, & naturaliter agunt, nam Sol necessariò illuminat, ignis necessariò calefacit, bruta animantia sensu aguntur, seruntur impetu, rapiuntur appetitu, inquit D. Bernardus ferm. 81. in Cantica. Intellectus quoque ducitur à veritate ad assensum, à falsitate ad dissentium, & non potest movente phantasmate aliud objectum intelligere, quàm illud representat, neque valet actum suum suspendere: Sola autem voluntas hoc potest, nam positis omnibus prærequisitis, liberè & intrinsecè se movet, ut velit, vel nolit, omnemque actum omittat, ergò sola est formaliter libera, quia per formam liberam ordinariè intelligimus eam, quæ positis omnibus potest operari, vel non operari. Denique si aliqua potentia libera esset præter voluntatem, maximè appetitus sensitivus, & intellectus, neutrum dici potest, ergò: Non appetitus sensitivus, quia alioquin pueri, bruta, peccare possent; imò omnes motus appetitus voluntatis consensus prævenientes peccata essent contra Concil. Trident. sess. 5. in decreto de originali: Nec etiam intellectus, tum ob easdem rationes, tum quia alioquin eodem peccato quilibet bis peccaret, semel per intellectum, quo iudicaret, alterà vi-

ce per voluntatem, quæ malum vellet, quia esset duplex libera legis transgressio.

Probatur tò cum ratione ex D. Augustino lib. 12. de Trinit. cap. 3. ubi appellat voluntatem appetitum rationalem. D. Bernardus supra appellans voluntatem motum rationalem. Et ferm. 81. in Cant. ubi per hoc distinguit bruta à nobis dicens: *Neg. enim iudicium habent, quo se adiudicent, sive regant, sive instrumentum quidem iudicii, id est rationem: Ubi est quòd non iudicantur, quia non iudicant.* Quenam quippe ratione ab his exigatur ratio, quam non acceperunt? Hanc vim solum homo à natura non patitur, & ideo solum inter animantia liber.

Ex his patet etiam ultima pars nempe activus. Et ex Concil. Trident. sess. 6. Can. 4. ubi damnantur hæretici asserentes liberum arbitrium in justificatione nostra merè passive de habere. Et ex ratione, quia libertas sine activitate salvari non potest, nam quòd quòd passivè recipere, vel non recipere non præterconfert Dominium esse super suos actus: Unde materia non dicitur esse libera respectu formæ, quia indifferenter se habet ad eas, cum sola hæc sit indifferentia passiva, & nullum patiens quod patiens habet in potestate sua actus suos, sed quæ agens, quia quæ patiens est posterior, malum autem posterius habet in potestate sua illud, quòd prius est ut est agens.

Opponitur Autoritas Sanctorum Patrum, qui frequenter dicunt liberum arbitrium esse facultatem rationis & voluntatis, ergò non modo voluntas, sed etiam intellectus est liber. Respondeo negando consequentiam, quia Sancti Patres contrarium tenent, nam S. Bernardus supra ponit in solo voluntatis consensu, & subdit hoc, ergò est liberum arbitrium. Unde si aliqui contrarium tenent aut etiam in intellectu ponunt, non ponunt pro formali ratione, sed quia ad liberum arbitrium usum prærequiritur intellectus manducatus & ostentio, cum voluntas sit potentia cæca nihil etiam volitum quin præcognitum.

Instatur: Si nihil volitum quin præcognitum, ergò si intellectus non est liber in iudicando & ostendendo, nec voluntas erit libera in volendo. Respondeo negando sequentiam, si simpliciter accipi debeat, si vero velit, quòd nihil possit voluntas velle, quin aliquomodo primò ostendatur concedi potest, secus si velit quòd ostensio sit ratio determinans ad volendum.

DICO 2. *Voluntas est perfectior, quàm intellectus.* Ita Authores supra.

Probatur primò Autoritate S. Bernardi tract. de grat. & lib. arb. cap. 2. ubi eam definiens dicit: quòd sit motus rationalis & sensui præsidens, & appetitus, ac statim subdit intellectum appellat pedissequam, & datam in ministerium, sed quæ est alterius pedissequa est imperfectior, quàm illa, cuius est pedissequa, quòd licet non convincat in hominibus, ubi non est perfectior Dominus & servus, nam non est distinctio Iudæ, & Græci Domini & servi, convincit tamen hæc, voluntas enim & intellectus sunt potentie.

potentiae speciei distinctae, & consequenter si intellectus est *pedissequa* voluntatis, imperfectior erit, quam voluntas: & per totum tractatum voluntatem praeter intellectu extollit & exaltat.

Probatursecundo: Illa est potentia perfectior, quae habet perfectiora dona, sed voluntas habet talia, ergo: Probaturs minor, nam habet charitatem, sed haec est perfectissimum Dei donum. ergo: Probaturs minor ex D. Augustino 13. Trinit. cap. 19. ubi dicit: *In donis Dei nullum est majus donum charitate, nec aequale, quod de hoc statu solo non debet intelligi, nam D. Dionysius cap. 7. super Coelestem Hierarchiam dicit: Dilectionem supereminere scientiae, unde etiam ait: Supremum Angelorum ordinem a dilectione nomen habere, secundum a scientia.* Similiter D. Bernardus lib. 5. de confid. cap. 4. perfectissimos Angelos Cherubinos vocat, totos igneos, & totos divino igne succensos succendere universa, cum tamen Cherubinos dicat solum fluemia scientiae universis civibus suis refundere.

Probaturtertio: Quia illa potentia est perfectior, cui competit perfectior actus, & habitus, talis est voluntas, ergo: Major patet, probatur minor quoad actum, quia nullus est, qui non plus desideraret perfectissime amari, quam cognosci, & hoc quia est signum amicitiae majoris, ergo perfectior est Dei amicus, qui ipsum perfectissime amat, quam qui perfectissime cognoscit etiam per lumen gloriae. Quoad habitum est S. Pauli 1. ad Corinth. 13. dicentis: *Major horum est charitas.*

Probaturs quarto Conclusio, quia illud est perfectius, quod excludit majorem imperfectionem, sed amor excludit majorem imperfectionem, quam visio, seu cognitio, ergo est perfectior, ergo alterius potentia elicitive actus perfectioris est perfectior: Probaturs minor, quia excludit odium Dei, quo major imperfectio non potest excogitari. Haec probatio videtur Pontio multum probare, nimirum amorem naturalem Dei esse perfectiorem visione beatâ, quia ex natura sua talis amor excludit quodcunque peccatum actuale, imò inquit, haec probatio probat quemcunque actum virtutis esse perfectiorem visione beatâ, quia quicumque actus virtutis excludit actum vitiosum sibi oppositum, qui actus sine dubio est imperfectior carentia seu privatione visionis; sed salvo meliori iudicio in hoc ego parum video difficultatis, etsi dicatur actus amoris naturalis Dei esse perfectior in sua substantia, quam actus visionis beatâ, cum talis actus amoris Physicè opponatur actui odii Dei, qui est maximum malum, & summa imperfectio, non item illud quod opponitur visioni beatâ; & idem dicendum puro de actibus virtutis, & non improbaturs sufficienter.

VII. **Confirmatur primò:** Quia cognitio ordinatur ad amorem, & non e contra, ergo amor est perfectior, & consequenter potentia elicitive amoris est perfectior potentia elicitive cognitionis. Secundo volitio est posterior generatione, quam intellectio, ergo

perfectior: Ex Scoto ibidem, & Anselmo apud Cavellum ibidem in Scholio ad n. 19. quia voluntas in regno animae movet ceteras potentias, imperat illis, solaque de se pronunciat secundum Anselmum; *Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.* Rationes D. Thomae suadentes perfectiorem esse intellectum quam voluntatem, adducit Doctor fuse ad oppositum in littera ejusdem quaestionis à n. 19. & solvit argumenta principalia, objicit etiam sibi ibidem in Comm. 4. argumenta, quae facile solvi possunt, praecipuum est illud, videlicet potentiam cognoscitivam ex genere suo esse perfectiorem appetitivam ex genere suo, ergo suprema cognitiva, qualis est intellectus est perfectior supremam appetitivam, verbi gratia voluntate, negat Hiquæus antecedens, docetque appetitum sensitivum esse perfectiorem cognitivam sensitivam in brutis, quam subordinat, sicut & potentiam loco motivam, seu progressivam, & illud à fortiori habet locum in homine, maxime juxta plerosque, qui docent solum appetitum sensitivum esse subiectum virtutum moralium; & negat etiam consequentiam, quia voluntas ultra perfectionem appetitus in genere addit libertatem formalem, quae est perfectio simpliciter. Sed directe contra conclusionem opponunt nobis Thomistae, quasi easdem rationes ex opposito, & ex iisdem principiis, & primò ex dependentia

Rationes D. Thomae.

Arguitur: Intellectus minus dependet à voluntate, quam voluntas ab intellectu, sed in quo est major dependentia est major imperfectio, ergo. Respondeo negando minorem, ut patet de forma substantiali & materia prima, forma enim dependet à materia, & materia nullo modo à forma, & tamen secundum omnes forma est perfectior, & quod voluntas dependeat ab intellectu quoad ostensionem objecti non facit, quod sit imperfectior, aliàs noster intellectus esset imperfectior sensibus externis, à quibus dependet pro hoc statu.

VIII. *Dependentia non arguit imperfectiorem*

Instatur: Voluntas dependet etiam in agere ab intellectu, ergo adhuc imperfectior: Probaturs antecedens, quia intellectus regulat operationem voluntatis ut in tantum bonae sint in quantum fuerint conformes, vel difformes rationi, ergo. Respondeo distinguendo antecedens, dependet in operari ab intellectu, sicut Dominus à servo sibi in tenebris praelucente, cujus ministerio eget, concedo antecedens, dependet, ita ut sine eo operari non possit, vel ejus concursum requirat nego antecedens. Unde potius intellectus dependet à voluntate, quia ejus subest imperio. Respondeo secundo negando antecedens & distinguendo ejus probationem, intellectus regulat voluntatem ostendendo concedo; autoritative praecipiendo nego antecedens, nam intellectus non regulat plus voluntatem, quam Consiliarius Principem, & hinc licet actiones voluntatis bonae sint ex conformitate ad rationem, hoc est veluti à termino, à voluntate tamen bonae sunt veluti à radice, & fundamento ratione libertatis, quod est fundamentum totius mortalitatis.

Argui-

IX.
Charitas est
perfectior
luminis glo-
ria.

Arguitur secundo Ex perfectio-
ne majori donorum. Illa potentia est perfe-
ctior quæ habet perfectiora dona, sed lumen
gloriæ est perfectius quàm charitas, estque do-
num intellectus, ergo: Probatur minor, quia
illud est perfectius, quod non est commune
viatori, & beato, sed tale est lumen gloriæ. Re-
spondeo negando minorem, cum majori pro-
bationis, nam licet charitas communis sit via-
tori, & comprehensori in habitu, non licet ta-
men inferre quod sit perfectius lumen gloriæ,
quia potest aliquid bonum beatis proprium
minus esse perfectum, quàm donum viatoris,
certum enim est, quod cognitio rerum crea-
tarum in verbo minus perfecta sit, quàm cha-
ritas, & dotes corporis gloriosi esse minus per-
fecta accidentia, quàm sint habitus virtutum
moralium, quæ tamen sunt viatorum. Deinde
arguitur à mala distributione, nam compa-
rat charitatem viæ cum dono patriæ, stando
autem in paritate, sicut charitas viæ est perfe-
ctior, quàm sit fides, & cognitio, ita charitas
patriæ perfectior quàm visio & lumen gloriæ;
& sicut defacto lumen gloriæ non est in viato-
ribus, ita nec charitas consummata & perfecta.

Instatur: Per lumen gloriæ distingui-
tur Beatus à non Beato, non verò per charita-
tem, ergo lumen gloriæ est perfectius donum:
patet consequentia, quia quod in perfectiori
statu rem ponit, perfectius etiam est. Respon-
deo distinguendo antecedens, per lumen glo-
riæ distinguitur Beatus à non Beato tanquam
per rationem formalem magis principalem
constituentem illum talem nego antecedens,
tanquam per conditionem sine quo non con-
cedo antecedens, actus itaque voluntatis, in
quo est formalis Beatitudo & principalis, præ-
supponit actum intellectus, unde dicitur bea-
titudinem esse præsuppositivè in intellectu, in
fruitione formaliter & essentialiter ita quod si
possibilis esset actus fruitionis sine visione, in
ea adhuc consisteret formalis & principalis bea-
tudo intensiva, non tamen in actu visionis si-
ne fruitione, & tunc si fruitio non repugnet fi-
dei, posset esse essentialiter Beatus, & adhuc
esse in fide, quia esse in fide non est nisi esse via-
torem, & non beatum secundum quid, & acci-
dentaliter.

X.
Intellectus
non habet
perfectius
objectum
quàm volun-
tas.

Arguitur tertio Ex perfectiori ob-
jecto; intellectus habet perfectius objectum,
quàm voluntas, ergo; probatur antecedens,
quia habet verum, sed hoc est perfectius, ergo:
probatur minor, quia est abstractus, simplici-
cius, quàm bonum, verum enim abstrahit ab
existentia & singularitate, bonum autem sem-
per connotat singularitatem & existentiam.
Respondeo primò negando antecedens, cum
sua probatione, quia nec intellectus habet pro
objecto verum, nec voluntas bonum sed utra-
que ens, adeoque ex objecto præcisè non po-
test inferri perfectio major. Deinde positò
quod bonum esset objectum voluntatis, & ve-
rum intellectus, argumentum concluderet pro
nobis, quia bonum est perfectius, quàm sit ve-
rum, cum ens magis explicetur per bonitatem,
quàm per veritatem, & plus requiratur ad bo-
nitatem, quàm ad veritatem, bonum enim sup-

ponit integritatem omnium, ac etiam ipsam
veritatem. Et hoc supposito stante Respon-
deo secundo, negando verum esse perfectius,
cum probatione, quia objectum voluntatis
æquè est abstractum, si non abstractus, nam
multa appetit, quæ nec sunt, nec esse possunt,
multa etiam sine suis inferioribus ut Episcoporum
sine Sacerdotio, & ordinariè bona appetit
sine determinatione ad hæc vel illa. Et dato
quod non appeteret nisi bonum existens & sin-
gulare, ex hoc, non modo non potest inferri
esse imperfectius, sed inferretur potius esse mi-
tò perfectius, nam sicut notitia quæ est rei præ-
sentis & existentis est intuitiva & perfectior,
quàm abstractiva, sic esset etiam actus volunta-
tis semper perfectissimus, quia semper rei ex-
istentis. Attamen misso hoc supposito, dico
quod sicut intellectus potest ferri in rem præ-
sentem & absentem per diversos actus, sic vo-
luntas per fruitionem & possessionem in præ-
sentem, & per desiderium in absentem, ab utro-
que præscindit amor.

Arguitur quarto Ex emanatione

Illam facultatem animæ est perfectior, quæ prius
naturâ fuit ab ejus essentia, nam quod magis
accedit ad maximè tale, est magis tale, sed in-
tellectus prius naturâ fuit ab essentia animæ,
quàm voluntas, ergo. Respondeo negando
majorem, & patet ex 9. Metaphys. text. 19.
posteriora generatione sunt priora perfectio-
ne, quia natura ab imperfectiori pergit ad per-
fectius in eodem ordine, ut patet de corpore &
anima, non tamen in diverso ordine, ut patet
de forma substantiali, & accidentibus.

Instabis: Differentiam quasi essentia-

lem assignamus hominis à brutis, quod sit in-
tellectivus & rationalis, sed hoc habet ab in-
tellectu principaliter, quia voluntas est ratio-
nalis ex participatione, ergo. Respondeo
hanc differentiam esse tantum ex communi usu
loquendi, quatenus natura intellectualis intel-
lectum & voluntatem importat, unde bonum
proprie secundum utramque potentiam à bru-
tis differt, imò rationem spectando potius per
voluntatem differt, quàm per intellec-
tum, quia libertas est maxima perfectio ho-
minis. Quod autem defacto hæc differentia
non defumatur à libertate, hoc ideo est, quia
libertas non ita omnibus nota fuit, ut ipse de-
kursus, vel alia opera intellectus, nam licet
multi operationes intellectus cognoverint, de
libertate tamen voluntatis dubitarunt, ut patet
de hæreticis.

QUÆSTIO II.

De libertate voluntatis.

Definita est supra voluntatem per liberta-
tem, hæc proinde examinanda est ratio in qua
consistat libertas, & imprimis per libertatem
non intelligitur spontaneum & complacentem
agens, nam omne agens etiam naturale dicitur
operatur conformiter ad suam inclinationem
operatur sponte & non coactè, & complecten-
ter, sed accipitur liberum, prout opponitur natu-
raliter agenti & non determinato ad unum
modum.